

μενα, και να συμβάλει έτσι στη διαμόρφωση σαφέστερης εικόνας για το νεοελληνικό πολιτισμό και για τη συνάντησή του και την αντιπαράθεσή του προς την υπόλοιπη ευρωπαϊκή παράδοση. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο συγγραφέας αξιοποιεί πλήθος μελετών και πηγών που είναι δυσεύρετες ή και ανέκδοτες, και παρέχει σε κάθε περίπτωση πλούσια τεκμηρίωση. Ο συγγραφέας επισυνάπτει στην έρευνά του και βιβλιογραφικές προσθήκες, οι οποίες μπορούν να συμπληρωθούν με αναφορά και ορισμένων μελετών για τη νεοελληνική φιλοσοφία. Ίσως για τη φιλοσοφούσα θεολογία του Δούγκα θα μπορούσαν να γίνουν ορισμένες διαφοροποιήσεις, διότι ο Δούγκας ακολουθεί τον Schelling και ως προς τη διαλεκτική και ως προς τη φιλοσοφία της φύσης, και όχι τόσο τον διαφωτισμό.

Θά υπενθυμίσω ότι το 1988 κυκλοφόρησαν δύο σημαντικά έργα για την ιστορία του ελληνικού πολιτισμού κατά την εποχή της τουρκοκρατίας: στο Μόναχο κυκλοφόρησε το βιβλίο του G. Rodskalsky, *Η ελληνική θεολογία κατά την τουρκοκρατία (1453-1821)*. Στην Αθήνα εξεδόθη ο πρώτος τόμος (ο δεύτερος κυκλοφόρησε το 1989) του έργου του Ν. Ψημμένου, *Η ελληνική φιλοσοφία από το 1453 ως το 1821*, το οποίο περιλαμβάνει επιλογή κειμένων σε ιστορική και συστηματική κατάταξη, έκτενεις εισαγωγές και βιβλιογραφία. Αναμένεται ότι οι μελετητές θα τα εκτιμήσουν όχι απλώς ως συμβολή αλλά ως όρόσημο στην έρευνα της ιστορίας του ελληνικού πολιτισμού.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ε.Ν. Πλατή, *Τοποθετήσεις. Δοκίμια. «Οι Εκδόσεις των Φίλων»*, Αθήνα 1990, σελ. 272.

Ο δοκιμιακός λόγος του Ε.Ν. Πλατή είναι από τα ευγενή μέταλλα πολυχρόνιας καμινείας. Αυτό οφείλεται όχι μόνο στη μακρά αναστροφή του συγγραφέα με τα κλασικά κείμενα, αλλά και στη μάχιμη θητεία του στις προφυλακές της εκπαίδευσης. Φυσικά υφέρπει και το μεράκι. Στοιχεία που προσδίνουν στους στοχασμούς του αυθεντικότητα και παρρησία. Η ωριμότητα είναι έκτυπη. Ο διαυγής ορίζοντας μιας ελληνοκεντρικής βιοθεωρίας περιβάλλει τις «Τοποθετήσεις» ως φωτεινό ιμάτιο. Ως έσωθεν καλή μαρτυρία. Αυτό φαίνεται σ' όλο το εύρος του θεματολογίου. Θέματα που ανταποκρίνονται σε μια σειρά από έντονα ενδιαφέροντα και κλίσεις του συγγραφέα. Προβλήματα Νεοελληνισμού, Αισθητικά και Ποικίλα, απαρτίζουν το ιδεολογικό σύμπαν των «Τοποθετήσεων». Μέσα από τις παραλλαγές των στοχασμών του εξακτινώνεται άλλοτε η ελπίδα κι' άλλοτε η αγωνία του πνεύματος. Είναι η αγωνία κάποιων δυσμικών ωρών. Όταν κυρτώνει η Γλώσσα και λιγοστεύει το φως της ποίησης. Τις στιγμές εκείνες ο δοκιμιογράφος είναι σα να επαναλαμβάνει τον πύρινο στίχο του Ελύτη: «Δώστε μου τη δύναμη να αφαιρέσω από τους μάντεις το δεινό μέλλον».

Οι «Τοποθετήσεις» είναι ένα αμάλγαμα γνώσης και έρωτα. Μια λογική και συναισθηματική πυράκτωση. Διότι ο Ε.Ν. Πλατής είναι το συναμφοότερο. Ο ουμανιστικός λόγος του φρονηματίζει αλλά και στηλιτεύει. Πάντοτε όμως με χαρακτήρα παιδευτικό. Είναι λόγος οξύς και μάχιμος. Μια εναντίωση στις στρεβλώσεις. Μια προσπάθεια εξό-

δου από το λαβύρινθο. Γι' αυτό και ουδέποτε υποχωρεί μετανιωμένος από την τόλμη του. Διότι γνωρίζει να χρησιμοποιεί τις λέξεις με το κατάλληλο βάρος.

«Με όλα αυτά πρέπει να αντιπαλεύει ο νεοέλληνας δημιουργός. Όλα να τα τολμά. Εκτός από ένα: τον εγκεφαλισμό. Την εσωτερική δηλ. νόθευση και την κιβδηλεία. Την αναπλήρωση του πηγαίου με το εγκεφαλικό του σχήμα.», Ελληνικότητα, σελ. 40.

Ο συγγραφέας των «Τοποθετήσεων» δεν είναι ένας κυριακάτικος στοχαστής. Δεν είναι ένας άνθρωπος που βλέπει αφ' υψηλού όσα συμβαίνουν γύρω του, που αδιαφορεί για το σκοτεινό πρόσωπο της ιστορίας των ημερών μας. Αντίθετα. Είναι ένας εύψυχος αμύντορας της εθνικής μας υπόστασης. Ένας ευφραδής κριτικός του νεοελληνικού βίου. Γι' αυτό και βρίσκεται στη φρυκτωρία του πνεύματος, όπως την όρισε ο Σολωμός μιλώντας για Ελευθερία και Γλώσσα. Γι' αυτό και κάθε φράση του ισοδυναμεί με μια ηθική απόφαση.

«Το δεύτερο φοβερό πρόβλημα που έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε είναι ο κίνδυνος του αφελληνισμού. Της εθνικής μας διάβρωσης. Της απώλειας, τελικά, της εθνικής μας ταυτότητας. Πώς να μην τον σκέφτεται κανείς, όταν στις επιγραφές των καταστημάτων η ελληνική γλώσσα έχει σε τόση έκταση παραμεριστεί, ώστε δημιουργείται η εντύπωση χώρας αποικιακής;»,

Το μέλλον του Νεοελληνισμού, σελ. 48.

Η αναλυτική ματιά των «Τοποθετήσεων» εισδύει σ' όλους τους πόρους του πνεύματος. Στο Παραμύθι, στην Ποίηση, στην Θρησκευτικότητα, στην Ψυχολογία. Για όλα αυτά ο Ε.Ν. Πλατής έχει τη δική του εκδοχή. Αξιοπρόσεκτη και μετά λόγου γνώσεως. Διότι «ἀμάρτυρον οὐδέν ἀείδει». Είναι ένας άνεμος που φυσάει τη σκόνη από τις ιδέες. Ένας λόγος χωρίς σκιές. Ψυχικά τόσο ευρύχωρος, ώστε να αισιοδοξεί για κείνη την Ελλάδα του επάνω κόσμου, στην οποία ακόμα λειτουργεί το θαύμα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΡΕΤΑΚΟΣ
ΛΥΚΕΙΑΡΧΗΣ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Κ. Βουδούρη (ed.), *Ἡ πολιτική καί ὁ πολιτικός*. Ἀθήνα 1990, σελ. 356.

Μέ τήν ἔκδοση τοῦ τόμου «Ἡ πολιτική καί ὁ πολιτικός» τό Μεταπτυχιακό Σεμινάριο Φιλοσοφίας πού διευθύνει ὁ Καθηγητής τῆς Φιλοσοφίας Κ. Βουδούρης καθιερώνεται ὡς ἕνας ἀποφασιστικός θεσμός, πού προάγει τή φιλοσοφική παιδεία ὄχι μόνο τῶν φοιτητῶν ἀλλά καί τῶν Ἀθηναίων γενικά, ἀφοῦ, ὅπως εἶναι γνωστό, τό Σεμινάριο αὐτό διεξάγεται ἐναλλάξ καί κάθε ἐβδομάδα στόν ὑπαίθριο ἀρχαιολογικό χῶρο τῆς Ἀκαδημίας Πλάτωνος καί τῆς Πνύκας.

Τό βιβλίο εἶναι καλαίσθητο καί ἡ ἔκδοση τῶν κειμένων, πού ἀποτελοῦν τίς ἐπιστημονικές συμβολές τῶν μελῶν καί τῶν συνεργατῶν τοῦ Σεμιναρίου, εἶναι πολύ ἐπιμελημένη. Παραλείπονται οἱ παρεμβάσεις καί ἡ συζήτηση πού ἔγινε μετά ἀπό κάθε Σεμινάριο, καί γι' αὐτό ὁ τόμος ἔχει οὐσιαστικά τή μορφή ἐπιστημονικοῦ βιβλίου.

Στόν τόμο «Ἡ πολιτική καί ὁ πολιτικός» περιλαμβάνονται εἴκοσι ἑπτὰ ἐπιστημονικές μελέτες, πού θέτουν καίρια προβλήματα τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας καί διασα-